

ذبح عظیم

بررسی معرفتی نظام امامت در پیرامون نهضت عاشورا

احسان قرائتی ستوده

سرشناسه	:	قرائتی ستوده، احسان، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور	:	ذبح عظیم: بررسی معرفتی نظام امامت در سیمای پرفروغ نهضت عاشورا/ احسان قرائتی ستوده.
مشخصات نشر	:	تهران: مدرسه علمیه دارالسلام، مرکز نشر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۵۲۶ ص.
فروست	:	مرکز نشر مدرسه علمیه دارالسلام: ۱۲۰.
شابک	:	۲۵۰۰۰۰ ریال : ۷-۱-۹۶۵۴۰-۶۷۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	:	بررسی معرفتی نظام امامت در سیمای پرفروغ نهضت عاشورا.
موضوع	:	حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ ق.
موضوع	:	Hosayn ibn 'Ali, Imam III , ۶۸ - ۶۱
موضوع	:	عاشورا
موضوع	:	Tenth of Muharrar
موضوع	:	امامت
موضوع	:	Imamate
موضوع	:	واقعۀ کربلا، ۶۱ ق.
موضوع	:	Karbala, Battle of, Karbala, Iraq, ۶۸۰
رده بندی کنگره	:	BP۴۱/۵/ق۳۳۲۵۲۱۳۹۵
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۹۵۳۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۳۴۴۳۹۴

ذبح عظیم

نویسنده: احسان قرایی سر

ویراستار: مهدی هقان

طراحی و صفحه‌آرایی: محمد یعقوبیان

طراح جلد: سید حسین میرکاظمی

نقاشی جلد: حسن روح الامین

ناشر: مرکز نشر مدرسه علمیه دارالسلام تهران

نوبت چاپ: اول - شهریور ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۸۸۸ جلد

چاپ: مهراندیشان عترة

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

تلفن‌های پخش: ۷۷۷۰۱۸۱۸ - ۷۷۷۰۸۱۸۱ - ۹۱۰۹۱۵۳۱۸۴

خرید اینترنتی: www.darussalam.ir

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مرکز نشر مدرسه علمیه دارالسلام محفوظ است.

۲۱	 مقدمه
۲۷	 فصل اول
۲۷	 طرح موروثی خلافت
۲۹	 آغاز نظام سلطنتی و موروثی
۳۳	 مشکلات فراروی معاویه
۳۶	 دلایل معاویه باطل جانشینی یزید
۳۶	 الف: جلوگیری از اختلاف
۳۷	 ب: خواست مردم
۳۷	 ج: اراده‌ی الهی بر خلافت یزید
۳۸	 ح: خواست و انتخاب خلیفه (معاویه)
۳۸	 شخصیت‌شناسی جریان انتقادی علیه خلافت یزید
۴۴	 عایشه
۴۸	 مروان بن حکم
۵۰	 سعید بن عثمان بن عفان
۵۳	 عبدالرحمن بن ابی بکر
۵۶	 مروان بن حکم بن عاص
۵۹	 مخالفت با خلافت یزید
۶۲	 اندیشه‌ی سیاسی عبدالله بن عباس
۶۳	 عبدالله بن عباس و خلافت یزید
۶۹	 عبدالله بن عمر
۷۳	 اندیشه‌ی سیاسی عبدالله بن عمر
۷۷	 عبدالله بن زبیر

۸۰	اندیشه‌ی سیاسی عبدالله بن زبیر
۸۶	عقیبة بن هبيرة أسدی
۸۶	عبدالله بن همام سلولی
۸۸	مسور بن مخرمه
۹۱	فصل دوم
۹۱	مبانی و اهداف قیام امام حسین علیه السلام
۹۶	۱: مبادی نهضت سیدالشهداء علیه السلام
۱۰۲	الف: شهادت سیدالشهداء علیه السلام سر بقاء سلسله‌ی امامت
۱۰۵	ب: شهادت سیدالشهداء علیه السلام تلای آیات بزرگ الهی
۱۰۶	ج: شهادت سیدالشهداء علیه السلام الگوی انبیا
۱۱۰	ح: شهادت امام حسین علیه السلام الگوی بندگی خالص
۱۱۲	۲: اهداف نهضت سیدالشهداء علیه السلام
۱۱۲	طرد باطل
۱۱۸	اقامه‌ی حق
۱۱۸	تشکیل حکومت
۱۲۴	أمر به معروف و نهی از منکر
۱۲۵	فصل سوم
۱۲۵	جاودانگی قیام سیدالشهداء علیه السلام
۱۲۷	علل معنوی جاودانگی قیام سیدالشهداء علیه السلام
۱۲۷	انسان کامل در رأس رهبری قیام
۱۲۸	۱: اعجاز و اتصال به قدرت الهی
۱۳۴	۲: شخصیت ممتاز سیدالشهداء علیه السلام

۱۳۴	ولادت امام حسین علیه السلام
۱۳۹	سبط النبی علیه السلام
۱۴۴	بدر و مادر امام حسین علیه السلام
۱۴۵	احترام پیامبر صلی الله علیه و آله و آئمه علیهم السلام به آن بزرگوار
۱۴۷	عبادت سیدالشهداء علیه السلام
۱۴۷	شخصیت ظلم ستیز سیدالشهداء علیه السلام
۱۵۵	أخلاق کریمه امام حسین علیه السلام
۱۵۶	أدب
۱۵۶	شجاعت
۱۵۷	مهربان با فقراء
۱۵۹	احترام به حقوق دیگران
۱۵۹	مهربانی با خطاکار
۱۶۰	وجهی الهی قیام سیدالشهداء علیه السلام
۱۶۱	علل اجتماعی جاودانگی نهضت سیدالشهداء علیه السلام
۱۶۱	۱: وقت شناسی قیام
۱۶۴	۲: تبیین ضرورت قیام و اهداف آن برای مردم
۱۷۲	۳: پاسخ به دعوت اهلای کوفه و قضاء الهی
۱۷۵	۴: حضور عناصر بی بدیل در نهضت
۱۷۹	مقتل امام حسین علیه السلام
۱۹۰	حالات سیدالشهداء علیه السلام هنگام شهادت
۱۹۲	غارت اموال اهل بیت
۱۹۴	دفن سیدالشهداء علیه السلام

۱۹۵	۵: نقش اهل بیت امام علیه السلام در حماسه‌ی کربلا
۱۹۶	امام علی بن الحسین علیه السلام
۱۹۷	خطبه در کوفه
۱۹۷	خطبه در شام
۲۰۱	سیره‌ی امام زین العابدین علیه السلام پس از واقعه‌ی عاشورا
۲۰۱	الف: مبارزه با بدعت‌های ضد عاشورائی
۲۰۴	ب: عفو و گذشت نسبت به دشمن
۲۰۵	ج: گریه بر مصائب پدر مظلوم و غریبش سیدالشهداء علیه السلام
۲۰۹	زینب کبری علیه السلام
۲۱۵	علاقه‌ی به سیدالشهداء علیه السلام
۲۱۸	در فراق برادر
۲۱۹	در اسارت
۲۲۱	در شام
۲۲۱	أُم کلثوم بنت علی علیه السلام
۲۲۴	همراه برادر
۲۲۶	فاطمه بنت علی علیه السلام
۲۲۹	رباب بنت امرء القیس علیه السلام
۲۳۱	فاطمه بنت الحسین علیه السلام
۲۳۷	سکینه بنت الحسین علیه السلام
۲۳۷	همراه پدر در کربلا
۲۳۹	فاطمه بنت حسن علیه السلام
۲۴۰	اطفال یتیم مسلم بن عقیل علیه السلام

۲۴۳	۵: عطش در کربلا و تجلی ولایت
۲۴۳	بنیامیه و سیاست ظالمانه‌ی منع آب
۲۴۵	عطش دشمن و مروّت امام حسین (علیه السلام)
۲۴۶	منع آب بر امام حسین (علیه السلام)
۲۴۸	عطش و تجلی ولایت امام حسین (علیه السلام)
۲۵۲	۶: سرگذشت رأس الطهر امام حسین (علیه السلام)
۲۵۲	درکوفه
۲۵۵	به سوی شام
۲۵۸	در شام
۲۶۰	معجزه‌های از رأس مطهر
۲۶۳	آثار عجیب از مقام رأس الحسین (علیه السلام)
۲۶۵	۷: قبر سیدالشهداء (علیه السلام) و خلفاء ظالم
۲۶۷	فصل چهارم: آثار و پیامدهای قیام و شهادت سیدالشهداء (علیه السلام)
۲۶۹	مرحله‌ی اول: شهادت سیدالشهداء (علیه السلام) و تحول نظام سنتی در ساجده
۲۶۹	الف: ویژگیهای نظام قبیله‌گی در جاهلیت
۲۷۰	نظام عصیّت و مدیریت خلفاء
۲۷۹	شیعه و نظام عرافت
۲۸۰	ب: هنجارهای قبیله‌گی پس از قیام عاشورا
۲۸۱	ج: شیعیان در حضور معصومان (علیهم السلام)
۲۸۴	مرحله‌ی دوم: قیام سیدالشهداء (علیه السلام) و رویکرد شیعه در تعمیق اندیشه‌های معرفتی
۲۸۴	الف: پیدایش اندیشه‌ی ضرورت وجود امام معصوم در هدایت بشر
۲۸۶	ب: گرایش به اندیشه‌ی ضرورت امام در دوران تقیه

ج: اندیشه‌ی ضرورت در دوران تربیت فقهاء و عالمان شیعی	۲۹۰
ح: اندیشه‌ی ضرورت در دوران گسترش شیعه‌ی امامیه	۲۹۲
۱: رویکرد کلامی أصحاب امام صادق علیه السلام در حوزه‌ی حجت شناسی	۲۹۲
۲: قیام زید	۲۹۷
شهادت سیدالشهداء علیه السلام کانون معارف الهی	۳۰۲
مرحله‌ی سوم: در جستجوی اهداف عاشورا	۳۰۶
الف: احیای سنت نبوی صلی الله علیه و آله و نابودی بدعتها	۳۰۶
جریان شناسی تاریخی: عت گذاری در اسلام	۳۰۸
ب: تلاش برای تحکیم حکومت امام عادل	۳۱۳
ج: در آرزوی حکومت صالحان	۳۱۸
مرحله‌ی چهارم: تکامل شیعیان در اطاعت پدیری از حجج الهیه	۳۲۷
مشروعیت جهاد مشروط به اذن امام معصوم علیه السلام	۳۳۰
مرحله‌ی پنجم: نقش شیعیان در صیانت از میراث عظیم عاشورا	۳۳۲
۱: شیعیان و زیارت قبر سیدالشهداء علیه السلام	۳۳۲
مشروعیت زیارت سیدالشهداء علیه السلام	۳۴۸
فضیلت شناسی زیارت قبر سیدالشهداء علیه السلام	۳۴۹
أصحاب عارف و مشاهده‌ی ملکوت در حائر حسینی	۳۶۶
زائران قبر سیدالشهداء علیه السلام مورد عنایت خاص اهل بیت علیهم السلام	۳۶۹
عنایت ترجیحی خداوند به قبر سیدالشهداء علیه السلام	۳۷۵
برتری زائران سیدالشهداء علیه السلام بر حجاج	۳۷۸
آداب رائج شیعه در زیارت قبر سیدالشهداء علیه السلام	۳۸۰
قصد قربت	۳۸۰

۳۸۲.....	خدا حافظی با خانواده
۳۸۳.....	کیفیت زیارت
۳۸۵.....	تواضع در زیارت
۳۸۶.....	یوسف کُناسی
۳۸۶.....	اقامت در کربلا
۳۸۸.....	أفضل أوقات زیارت
۳۹۲.....	نگران ترک زیارت
۴۰۱.....	زیارت سیدالشهداء (ع) فداست سید
۴۰۶.....	زیارت قبر سیدالشهداء (ع) دیدن برادر خلفاء ظالم
۴۰۸.....	ترتیب سیدالشهداء (ع)
۴۲۰.....	توصیه های ائمه : در خدمت به زائران
۴۲۱.....	احیاء زیارت قبور معصومان (ع) پس از واقعه ی عاشورا
۴۲۶.....	قبر سیدالشهداء (ع) مصباح هدایت
۴۳۲.....	۲ : اقامه ی عزاء سیدالشهداء (ع)
۴۳۹.....	محفل ذکر سیدالشهداء (ع) از شعائر مذهبی
۴۵۰.....	۳ : مظلومیت سیدالشهداء (ع) در ادبیات منظوم شعراء
۴۵۳.....	۴ : روایت مقتل سیدالشهداء (ع) توسط اصحاب ائمه (ع)
۴۵۳.....	اصحاب امام سجاد (ع)
۴۵۳.....	أبوالمحجل عبدالله بن شريك عامری
۴۵۵.....	یحیی بن أمّ طویل
۴۵۸.....	ابو خالد کابلی
۴۵۹.....	حارث بن کعب بن فقیم والبی آزدی

- ۴۵۹..... أبو حمزه ثمالی
- ۴۶۰..... قاسم بن أصبغ بن نباتة
- ۴۶۰..... أصحاب امام باقر علیه السلام
- ۴۶۰..... زرارة بن أعین
- ۴۶۲..... جابر بن یزید جعفی
- ۴۶۲..... عمار بن خباب دُهنی
- ۴۶۵..... محمد بن قس أنصاری
- ۴۶۶..... عقبه بن بشر راسدی
- ۴۶۷..... حارث بن حصيرة أری
- ۴۶۷..... فضیل بن زبیر رسان
- ۴۶۹..... قدامة بن سعيد بن رائدة
- ۴۷۱..... أصحاب امام صادق علیه السلام
- ۴۷۱..... زرارة بن أعین
- ۴۷۱..... بُرید بن معاویه عجلی
- ۴۷۲..... یحیی بن عمران حلبی
- ۴۷۲..... عبدالله بن منصور خراعی
- ۴۷۷..... عمرو بن ثابت أبی مقدم
- ۴۷۸..... ابو مخنف لوط بن یحیی
- ۴۷۹..... ۵: پاسخ به شبهات و تلاش برای جلوگیری از تحریف در حقیقت عاشورا
- ۴۸۸..... ۶: تلاش در حفظ معارف عاشورا
- ۴۸۹..... زرارة بن أعین
- ۴۹۳..... محمد بن مسلم کوفی

۴۹۶.....	ابوبصیر.....
۵۰۲.....	ابوحمزہ ی ثمالی.....
۵۰۵.....	فضیل بن یسار بصری.....
۵۰۷.....	صفوان بن مهران جمال.....
۵۰۸.....	أبان بن تغلب.....
۵۰۹.....	حارث بن مُغیرہ.....
۵۱۰.....	زید شحام.....
۵۱۴.....	أبوالصباح کنانی.....
۵۱۵.....	عبدالله بن علی حلبی.....
۵۱۹.....	کتابنامه.....

هر چه دانشمندان در تبیین حادثه‌ی کربلا تحقیقات جدید ارائه می‌دهند، اما همچنان پرسش‌های اساسی در این حوزه وجود دارد. انسانها هر چه بیشتر از این واقعه می‌فهمند تشنه‌تر شده و در جستجوی لایه‌های عمیق این واقعه می‌باشند. این جستجوها و پرسش‌ها هرگز پایان نخواهد یافت. زیر عمق شخصیت معصومان (علیهم‌السلام) و حوادث مربوط به آنان، برای غیر معصومان دست یافتنی نیست. هر چه بیشتر در وجود آنان غور شود، عظمت آنان کشف گردد و این از بزرگترین دستاورد معرفتی مومنان است و اساساً استكمال توحیدی انسان مؤمن در تعظیم موحدان محض است.

همواره جنبه‌های عقلانی نهضت امام باقر (علیه‌السلام) و شهادت سیدالشهداء (علیه‌السلام) مهمترین اعتقاد مسلمانان بوده و اندیشه‌ی آزادیخواهان و مصححان بزرگ اجتماعی و سیاستمداران عدالتخواه را به خود مشغول کرده است.

بیش از شأن عاطفی، ابعاد توحیدی و عرفانی حرکت ابا عبد الله (حسین علییه‌السلام) است که حیات دل‌ها گشته است. اما همچنان دامنه‌ی جستجوها ادامه دارد.

شخصیت بی‌نظیر و الهی سیدالشهداء (علیه‌السلام)، اصحاب با وفا و امامان و صبوران بزرگوار و ائمه (علیهم‌السلام) به عنوان وارثان او، عناصر اصلی جاودانگی این حادثه هستند.

گونه‌شناسی معرفتی مردم عراق که بخش اعظم آن به شرح حال اصحاب امام حسین (علیه‌السلام) پرداخته، در تحقیق مستقلی نگاشته شد و تقدیم علاقمندان گردید.

اما کتاب حاضر با بضاعت اندک، جایگاه رهبری و بازماندگان و نقش ائمه (علیهم‌السلام) در احیاء و حفظ و ترویج آثار نهضت عاشورا را بررسی نموده است.

باید گفت در قرون اخیر با توسعه‌ی اقامه‌ی مجالس عزاء و مرثیه برای مظلوم عاشورا که بسیار مطلوب و لازم بود ولی چون کافی و کامل نبود، موجب غلبه‌ی جنبه‌های عاطفی بر ابعاد

معرفتی این واقعه شد و باعث ورود تحلیل‌ها و سخنان عوامانه در معارف حسینی گردید و بهره‌های معنوی و اجتماعی را از این گنجینه‌ی بزرگ الهی محدود نمود.

بعضی از مکتوبات و سخنان دو قرن اخیر در این حوزه حاوی مطالب بی اساسی است که آفتی در فهم رسالت عاشورا گردیده است.

شاید محیط غیر علمی گذشته زمینه‌ی بروز سخنان بی سند بود اما جای تعجب است در دنیای کنونی که درهای تحقیق باز و پژوهشگران دینی فراوان هستند، چگونه برخی در موضوعی که آثار فراوانی بر مُلک و ملکوت داشته و دارد، به ترویج خبرهای ناصواب می‌پردازند و نا آگاهانه سعی در تحریف آن دارند.

مهمترین ویژگی بیانات اخیر، نقل مطالب بدون مأخذ است. در این میان گاهی حدیثی بدون سند ضمیمه می‌شود که با مسلمات و مبانی امامت مطابقت ندارد.

اگر گفته شود بسیاری از شبهات و اشکالاتی که به این حادثه‌ی الهی می‌شد و می‌شود ناشی از همین بیانات ناپخته و بی اساس است، سخن گزافی نیست.

بنابر این باید برای حفظ حقیقت معارف عاشورا، مبانی عقلی آن تبیین و منقولات آن در بخش حدیث یا بخش تاریخ با ارائه‌ی سند همراه یا مستند گردد. این مسؤلیت اولاً متوجه عالمان دین و فضلاء حوزه‌های علمیه سپس مروّجان فرهنگ دینی است.

این نوشتار تحقق انگیزه و نیتی است که سالها در پی رسیدن به آن زندگی کرده و درباره‌ی آن فکر و با استادان و محققان مشاوره نموده است.

در این تحقیق سعی شده تا کوچک و بزرگ مطالب آن به منابع و احادیث اصیل، مستند گردد. در بخش حدیث، سند روایات مربوطه بررسی و بریک مبناهای علمی و حدیثی است. البته به ندرت حدیث مُرسلی به عنوان مؤید نه دلیل تام در ذیل مطالب، نام برده شده است.

در بخش تاریخی، چند نکته محط نظر قرار گرفته:

اول: به منظور حفظ اصالت محتوای این تحقیق، به منابعی که زمان پژوهش آنها به حادثه نزدیک بوده تا قرن هشتم یعنی قبل از غلبه‌ی ابعاد عاطفی بر جنبه‌ی معرفتی حادثه، رجوع شده است. البته بنا به دلائل خاصی که در جای خود بیان شده بطور نادر به بعضی از کتب متأخر استناد گردیده است.

دوم: به منظور حفظ استحکام مطالب تاریخی این تحقیق، منابع متعدد تاریخی با گرایشات متفاوت صاحبان آن مورد استناد می‌باشد، لازم به ذکر است گاهی بعضی از نقل‌ها دارای یک منبع بود که مورد اشاره قرار گرفت است.

سوم: همواره مطابقت منقولات تاریخی با مسلمات عقلی و قطعیات مکتب اهل بیت علیهم‌السلام مورد توجه بوده است.

چهارم: برای حفظ سندیت مطالب کتاب، متن احادیث و عبارات کتب تاریخی در باورقی آورده شد.

بعضی از نکات در این کتاب به ویژه در باورقی به دلیل ماهیت علمی آنها، همراه با اصطلاحات رجالی، فقهی، کلامی مطرح گردیده و قصدی در سنگین جلوه دادن آن نبود.

خواهش این بنده آن است که خواننده مطالب را با باورقی مطالعه نماید تا با تکمیل آن نتایج بهتری به دست آید. شاید برای توضیح بعضی از نکات تخصصی نیاز به بیان متخصص در این فن باشد. این مرقومه، مدعی آخرین تحقیق یا بهترین شبهه و عاری از خطا نمی‌باشد و نیازمند تذکرات عالمانه‌ی مخاطبان خود می‌باشد.

خداوند بزرگ و مهربان را که توفیق تألیف این مرقومه را به حقیر مرحمت فرمود، شکر کرده و عاجزانه از او می‌خواهم نیت مرا در این عمل پاک گرداند و وای برای آن منظور و ضمیمه‌ی اعمال پدر و مادرم که سراسر عشق به سیدالشهداء علیهم‌السلام بودند و همواره در راه‌های عزاء برای آن مظلوم علیه‌السلام تلاش خالصانه کردند، بنماید.

لازم است از همه‌ی استادان خود که برخی به رحمت الهی واصل گردید، و بعض دیگر در قید حیات بسر می‌برند و کسانی که این بنده را مستقیم یا غیر مستقیم در نگاه این نوشتار یاری رساندند قدردانی نمایم.

و الحمد لله رب العالمین

قم - حرم اهل بیت علیهم‌السلام، احسان قرائتی ستوده

۱۳۹۵ / ۵ / ۱۳

۲۹ / شوال / ۱۴۳۷